

ODJECI

rezultata istraživačkog projekta "Proučavanje Faune Durmitora"
u inostranim naučnim časopisima

IZVOD -- Donosi se pregled kao i izvodi iz dosad objavljenih i redakciji dostupnih prikaza prve dve sveške zbornika "Fauna Durmitora" (1984, 1987).

ABSTRACT -- Since the parution of the two first volumes of the series "The Fauna of Durmitor" (1984, 1987), several information or book reviews have been published on them; they are presented here with some abstracts.

1. **Acta entomologica bohemoslovaca, 1986, 83:227.** *J. Diabola* iznosi na nemačkom jeziku opširan prikaz sadržaja prve sveske zbornika "Fauna Durmitora". Posle uzgredne zamerke što uz opis nove vrste roda *Anommatus* nije priložen neki crtež, autor ističe u zadnjem pasusu: "Temeljita obrada planinske faune Jugoslavije predstavlja bez sumnje zaslužan poduhvat, ali ostvariti ga na kompleksan način biće izuzetno teško. Nije lako naći specijaliste koji bi bili u stanju da obrade cele redove sa stanovišta taksonomije i faunistike. Uprkos tome, (predvidjenim) specijalnim načinom obrade (faune) može se više doprineti osvetljavanju interesantnih zakonitosti nego što bi se to moglo postići objavljivanjem celokupne faune Jugoslavije u vidu spiskova. Posle pojave sledećih svezaka, ovo područje (Durmitor) može da postane najbolje proučena planinaska oblast Evrope".

2. **Review of Applied Entomology, Series A: Agriculture, october 1986, volume 74, No 10: 561**" Shodno svom sadržaju i nameni, ova referatna publikacija donosi samo osnovne bibliografske podatke o prvoj svesci "Faune Durmitora".

3. **E. W. CLASSEY**, specijalizovana knjižara i antikvarijat za prirodne nauke iz Engleske (P.O. BOX 93, Faringdon OXON, SN7 7DR) u jednom od svojih kataloga nudi na prodaju zbornik "Fauna of Durmitor"

4. **Rivista Piemontese di Scienza Naturale, 9, 1988: 250 - 251.** Zbog posebnog interesa ovog prikaza. iz pera talijanskog entomologa *Achille Casale*, donosimo ga u celini.

"Na prvi pogled bi moglo da izgleda neobično što se u časopisu, koji je posvećen najvećim delom prirodnim naukama Piemonta, a u širem smislu onim Zapadnih Alpi, prikazuje monografski rad koji se odnosi isključivo na jedan planinski masiv

daleke Crne Gore. Započecu, stoga, isticanjem da to nije neobično bar iz dva osnovna razloga: prvi se sastoji u tome što naučni i izdavački napor uložen kako od strane autora priloga, tako i od strane izdavača zaslužuje svaku pohvalu, te može da predstavlja dobar primer valorizacije jednog područja koje je stavljeno pod nadzor društvene zajednice čak i za zemlje kao što je Italija, u kojoj se toliko govori o nacionalnim parkovima i rezervatima, pri čemu se, međjutim, često zanemaruju čak i osnovni zahtevi njihovog održavanja. Drugi razlog je još jasniji. Durmitor, iako se nalazi na jugu Jugoslavije, sastavni je deo planinskog venca koji se ne bez razloga naziva Dinarskim alpama i predstavlja, dakle, masiv obeležen najvećim delom "alpskim" odlikama, iako duboko modificiranim pod uticajem geohistorijskih faktora koji su se odrazili na živi svet kako pomenutog masiva, tako i celog balkanskog poluostrva. Stoga istraživač koji proučava odredjenu florističku ili faunističku grupu sa područja Alpa ili našeg poluostrva, mora očigledno dobro da pozna geologiju, paleontologiju, kao i biljni i životinjski svet susednih mediteranskih područja; ali i običan ljubitelj prirode će otkriti, proučavajući ovo delo, kakvi se čudesni ekosistemi još mogu susresti na pomenutom području: oni isti koji su se nekad susretali u našim Alpama – ali koji su ovde već nestali i koji su obuhvatali – da navedem samo primere iz grupe sisara – divokozu, medveda, vuka i dr.

Crna Gora je 1952. proglasila Durmitor za Nacionalni park, a "Četvrti miting komisije UNESCO-a za svetsku baštinu" uvrstio ga 1980. godine u spisak svetske prirodne i kulturne baštine. Godine 1979. Crnogorska akademija nauka i umjetnosti i Jugoslovensko entomološko društvo započeli su istraživački projekt čiji su rezultati objavljeni u publikaciji (koja se navodi u naslovu prikaza: zatim sledi spisak taksonomskih grupa koje su obradjene u sveskama, kao i imena autora tih priloga).

"U pripremi su druge sveske u kojima će biti obradjeni predstavnici entomofaune i kičmenjaci (ptice, gmizavci). Radovi su u tehničkom pogledu doterani a često dobro ilustrovani: napisani su na srpsko-hrvatskom jeziku, koji za nas (i za druge) predstavlja jezičnu prepreku koja je bar donekle otklonjena engleskim rezimeom i prevodom na tabelama.

Zaključujem stoga, da ovo delo, već obzirom i na skromnu cenu, može da bude od interesa za izvestan broj naučnih radnika i ljubitelja prirode naše zemlje.

Što se tiče mene, ja sam još davne 1971. godine, meseca novembra, na proputovanju kroz Jugoslaviju, vraćajući se iz Grčke, posetio Durmitor između naleta ledenih vetrova i snega: nalazili smo se pred izvornim, netaknutim i čudesnim ambijentom. Pregledajući ovo delo, kod mene se javlja želja da se tamo vratim za vreme pogodnijeg godišnjeg doba, te pretpostavljam da će se i kod drugih javljati želja da podju tamo po prvi put; ovim mogu garantovati da se neće pokajati.

5. Entomologische Zeitschrift mit Insektenbörse, Januar 1989, 99 (1/2): 15 – 16. *Richard zur Strassen* prikazuje sadržaj prve dve sveske uz napomenu da je predviđeno objavljivanje daljih svezaka. Iznosi podatke o proglašenju Durmitora Nacionalnim parkom i biserom svetske prirodne i kulturne baštine, ističući njegovu prirodnu lepotu i raznovrsnost, interesovanje geologa i botaničara za ovo područje ali začudujuću slabu proučenost njegove faune. Da bi se popunila ova praznina, Jugoslovensko entomološko društvo i Crnogorska akademija nauka i umjetnosti započeli su 1980. plansko zoološko proučavanje Durmitora. Posle četiri godine terenskog

rada objavljena je prva sveska zbornika o čijem sadržaju recenzent donosi opširan prikaz. Tri godine kasnije objavljena je druga sveska čiji je sadržaj takodje detaljno prikazan, uz napomenu da neki radovi sadrže opise za nauku novih vrsta utvrđenih na Durmitoru, pa autor završava: "Uzevši uopšte, pokazalo se da je fauna Durmitora iznenadjujući bogata vrstama. Mnogobrojne vrste koje su nadjene na Durmitoru još nisu bile zabeležene za faunu Jugoslavije. Sudeći prema sadržaju prve dve sveske, može se očekivati da će serija "Fauna Durmitora" predstavljati značajnu faunističku publikaciju."

6. *Bolletino della Società entomologica italiana, Genova, 1989, 121 (1): 79–80.* Roberto Poggi, pošto je izneo da planina Durmitor pretstavlja područje od velikog prirodnog značaja, zbog čega je još 1952 proglašen za Nacionalni park i da su Crnogorska akademija nauka i umjetnosti i Jugoslovensko entomološko društvo 1979 započeli dugoročni istraživački faunistički program, ukratko iznosi sadržaj prve dve sveske, uz napomenu da je za godinu 1990. i 1991. predviđeno objavljivanje treće i četvrte sveske zbornika, ali da su i druge teme u toku obrade, tako da se može očekivati pojava novih brojeva u skoroj budućnosti.

7. *Beiträge zur Entomologie, V. 1989, Volume 39 (2): 427–428.* R. Gaedike u uvodnom delu svog prikaza potseća da se u poslednjim decenijama u čitavom svetu sve više podržava rad na proučavanju (inventara) faune u područjima koja su u tom pogledu još nedovoljno ispitana. Takvim nastojanjima je sledilo i Jugoslovensko entomološko društvo kada je 1980. godine započelo intenzivno proučavanje faune Durmitora koji je UNESCO proglasilo međunarodnim zaštićenim područjem. Prve dve sveske serije "Fauna Durmitora" (koje se navode u naslovu prikaza) donose prve rezultate. Pošto je izneo sadržaj tih svezaka, autor nastavlja; "Dosadašnji rezultati potvrđuju da su u proučavanom području kod mnogih insekatskih grupa nadjene mnogobrojne još nezabeležene ili nauči nepoznate vrste, pa se sa interesovanjem očekuju sledeće sveske".

8. *Boll. Ass. Romana Entomol., 1991* (u štampi), Paolo Audisio, iz Zoološkog instituta i muzeja Univerziteta u Napulju, pod naslovom (na italjanskom jeziku): "Razni autori, Fauna Durmitora, sv. 1. (1984), 2. (1987), 3. (1990), Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, Titograd, 394 + 324 + 364 pp.", u podužem napisu, pored detaljnog iznošenja sadržaja pojedinih svezaka, ističe u uvodnom delu, da:

". . . Nacionalni parkovi, prema shvatanju koje svi prihvataju, treba da predstavljaju ne samo "prirodna svetišta", već pre svega prave biološke laboratorije otvorene za saradnju domaćih i stranih istraživača. Manje je prihvaćeno da javne službe raznog nivoa, koje upravljaju ovim parkovima, sa svoje strane angažuju najveći mogući broj specijalista raznih životinjskih grupa kako bi se bolje upoznala fauna ovih parkova i dopunilo znanje o njoj. Skoro je nepotrebno napomenuti, primera radi, da se u Italiji, sem "reprezentativnih" grupa, kao što su sisari i ptice, skoro ništa ne zna o fauni, naročito beskičmenjaka, bezmalo svih nacionalnih parkova ili prirodnih rezervata, ukoliko to nije rezultat više ili manje izoliranih inicijativa pojedinih specijalista ili dobronamernih lokalnih upravnika, odnosno rezultat istraživanja preduzetih u širim razmerama.

Stoga treba da pobudi veliko interesovanje (a donekle i našu zavist) pojava zbornika kao što je "Fauna Durmitora" i objavljivanje njegovih svezaka u kratkim vremenskim razmacima. Listanje ovih triju lepih svezaka može biti poučno kako se sa malo finansijskih sredstava ali sa velikim organizacionim žarom može pružiti kako sa naučnog tako i sa didaktičkog stanovišta veoma interesantan pregled o fauni jednog izvanrednog planinskog masiva kao što je Durmitor, na jugu Jugoslavije, u Crnoj Gori".

Slede napomene o proglašenju Durmitora za Nacionalni park 1952. godine i njegovo uvrštenje, godine 1980, u spisak "Svetske kulturne i prirodne baštine" kao i o početku florističkih i faunističkih istraživanja godine 1980., zahvaljujući finansijskim sredstvima koje je stavio na raspolaganje SIZ za naučne djelatnosti Crne Gore, te podršci koju je pružila Crnogorska akademija nauka i umjetnosti u saradnji sa Jugoslovenskim entomološkim društvom pod koordinacijom prof. Nonveiller Guida iz Beograda.

Prikaz završava napomenom, da se rad na projektu nastavlja i da su još neke sveske zbornika u pripremi, pa se može očekivati da će za nekoliko godina skoro celokupna fauna biti obuhvaćena uz saradnju raspoloživih stručnjaka iz raznih evropskih zemalja, tako da će se stvoriti izvanredna banka podataka od velikog značaja kako sa naučnog stanovišta, tako i kao dokumentacija.

(R e d a k c i j a)